

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Професор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
20 15 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Судова медицина і психіатрія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут суспільства

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Судова медицина і психіатрія» для студентів за напрямом підготовки «Правознавство».

Розробники: В.Ю. Омелянович, доктор медичних наук, професор кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “11” лютого 2015 року № 8

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти _____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни	7
III. Програма	8
<i>Змістовий модуль I. Загальні питання судово-медичної та судово-психіатричної експертизи</i>	<i>8</i>
<i>Змістовий модуль II. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки</i>	<i>9</i>
IV. Плани практичних і семінарських занять.....	13
V. Завдання для самостійної роботи.....	19
VI. Навчально-методична карта дисципліни.....	27
VII. Індивідуальна-науково дослідна робота.....	28
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.....	30
IX. Методи навчання.....	31
X. Методичне забезпечення курсу.....	32
XI. Рекомендована література.....	33
Основна.....	33
Додаткова.....	33

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Судова медицина і психіатрія - це спеціальні і самостійні розділи медицини, які вирішують питання медично-біологічного та психічного кола відповідно до вимог кримінального та цивільного права, кримінального та цивільного судочинства.

Як навчальна дисципліна «Судова медицина і психіатрія» має тісну міждисциплінарну інтеграцію із медициною, психіатрією, анатомією та фізіологією центральної нервової системи, кримінальним та цивільним правом.

Предметом викладання дисципліни «Судова медицина і психіатрія» є вивчення соматичних та психічних розладів, які мають значення у кримінальному та цивільному судочинстві.

Метою вивчення дисципліни «Судова медицина і психіатрія» є підготовка студентів до практичної роботи з обвинувачуваними, осудженими, свідками, потерпілими та їх законними представниками; формування вмінь взаємодії з фахівцями бюро судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Завданнями курсу є:

- 1) отримання знань з правових особливостей організації та проведення судово-медичної і судово-психіатричної експертизи;
- 2) ознайомлення з загальними ознаками найбільш розповсюджених розладів психіки та поведінки людини;
- 3) опанування навичками виявлення симуляції, дисимуляції та агравації;

Для практичного засвоєння вивченого матеріалу студенти виконують роботу, присвячену аналізу різних патопсихологічних станів, самостійно розробляють психодіагностичний інструментарій із урахуванням порушення психіки та надають рекомендації щодо психологічної реабілітації таких хворих. Як вихідні дані у таких видах робіт використовують сучасні психологічні публікації.

Курс «Судова медицина і психіатрія» є необхідною складовою підготовки

студентів, які навчаються за напрямком «Правознавство» .

Опанувавши курс, студент повинен:

Знати:

- зміст та основні критерії неосудності, недієздатності та суспільної небезпеки;
- загальні характеристики об'єкту, предмету та методів судово-медичної та судово-психіатричної експертизи;
- структуру та загальні діагностичні характеристики психіатричної симптоматології та синдромології;
- сучасну класифікацію та діагностичні критерії розладів психіки та поведінки;
- загальні принципи та методи роботи з особами, які страждають на розлади психіки та поведінки;

Вміти:

- аналізувати психічний стан підозрюваних, обвинувачуваних, свідків та потерпілих;
- приймати рішення щодо призначення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи;
- формулювати завдання перед судово-медичною та судово-психіатричною експертизою;
- аналізувати висновки судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., із них 16 год. – лекції, 12 год. – семінарські заняття, 4 год. – індивідуальна робота, 36 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль, Вивчення студентами навчальної дисципліни «Судова медицина і психіатрія» завершується складанням заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0304 «Право»	нормативна
	Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»	
Модулів – 2	Спеціальність:	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		4-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 72		8-й
Тижневих годин для навчання – 2 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції
		16 год.
		Семінарські і практичні
		12 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		36 год.
		Індивідуальні завдання:
		4 год.
Вид контролю:		
Залік		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторні:	Лекцій	семінарські і практичні	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ									
1.	Предмет, завдання та методи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.	10	4	2	-	-	2	6	-
2.	Загальна психопатологічна симптоматологія.	6	2	2	-	-	-	4	-
3.	Загальна психопатологічна синдромологія.	8	4	2	2	-	-	4	-
	Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	-	2
	Разом	26	10	6	2	-	2	14	2
Змістовий модуль II. СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗЛАДІВ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ									
4.	Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.	12	6	2	2	-	2	6	-
5.	Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.	8	4	2	2	-	-	4	-
6.	Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою.	8	4	2	2	-	-	4	-
7.	Розлади особистості, звичок та потягів.	8	4	2	2	-	-	4	-
8.	Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.	8	4	2	2	-	-	4	-
	Модульна контрольна робота	2	-	-	-	-	-	-	2
	Разом	46	22	10	10	-	2	22	2
	Разом за навчальним планом	72	32	16	12	-	4	36	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Лекція 1. Предмет, завдання та методи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Предмет і завдання судової медицини і психіатрії. Правові процесуальні та організаційні основи судово-психіатричної експертизи. Об'єкти судово-психіатричної експертизи. Призначення судово-психіатричного дослідження. Права, обов'язки та відповідальність експерта. Стаціонарна судово-психіатрична експертиза. Амбулаторна судово-психіатрична експертиза. Судово-психіатрична експертиза в кабінеті слідчого. Судово-психіатрична експертиза в суді. Заочна судово-психіатрична експертиза. Посмертна судово-психіатрична експертиза. Розділи актові судово-психіатричної експертизи. Судово-психіатрична експертиза обвинувачених.

Питання осудності - неосудності. Правоздатність та дієздатність. Критерії недієздатності. Судово-психіатрична оцінка психічних захворювань, що виникли після вчинення злочину.

Судово-психіатрична експертиза свідків і потерпілих. Судово-психіатрична експертиза в цивільному процесі.

Примусові заходи медичного характеру. Суспільне небезпечні діяння. Активний та пасивний тип суспільної небезпечності. Госпіталізація до психіатричного заставі зі звичайним, посиленням та суворим наглядом. Зміна раніше застосованого примусового заходів медичного характеру на інший.

Лекція 2. Загальна психопатологічна симптоматологія.

Поняття симптому порушень психічної діяльності. Поняття «patos et posos».

Симптоми порушень свідомості та самосвідомості. Симптоми порушень сприйняття. Симптоми порушень мислення. Симптоми порушень емоцій. Симптоми порушень уваги. Симптоми порушень вольових процесів. Симптоми порушень пам'яті.

Лекція 3. Загальна психопатологічна синдромологія.

Поняття психопатологічного синдрому.

Астенічний синдром. Сенестопатичний синдром. Обсесивний синдром. Іпохондричний синдром. Синдром деперсоналізації-дереалізації. Істеричний синдром.

Депресивний синдром. Маніакальний синдром.

Синдром надцінних ідей. Паранойяльний синдром. Параноїдний синдром. Галюцинаторний синдром. Галюцинаторно-параноїдний синдром. Парафренний синдром.

Деліріозний синдром. Аментивний синдром. Сутінкове потьмарення свідомості. Онейроїдний синдром.

Апатико-абулічний синдром. Кататонічний синдром. Гебоїдний синдром. Гебефренічний синдром.

Олігофренічний синдром. Психоорганічний (енцефалопатичний) синдром. Корсаковський (амнестичний) синдром. Зміни особистості. Псевдопаралітичний синдром. Дементний синдром

Семінар 1. Загальна психопатологічна синдромологія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗЛАДІВ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ

Лекція 4. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.

Особливості психічних та поведінкових розладів, викликаних вживанням алкоголю. Абстинентний синдром. Стан відміни з делірієм. Психотичний розлад. Амнестичний синдром. Резидуальний психотичний розлад з відставленим дебютом.

Особливості психічних та поведінкових розладів, викликаних вживанням інших психоактивних речовин (опіоїдів, каннабіноїдів, кокаїну та інших психостимуляторів, галюциногенів, летючих розчинників та кофеїну).

Семінар 2. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.

Лекція 5. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.

Загальні патопсихологічні характеристики деменції внаслідок органічного ураження головного мозку та методи її діагностики.

Особливості розвитку порушень когнітивної сфери у вигляді деменції внаслідок різних захворювань головного мозку. Хвороба Альцгеймера. Судинна деменція. Хвороба Піка. Хвороба Крейцфельда-Якоба. Хвороба Гентінгтона. Хвороба Паркінсона.

Характеристики інших порушень психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку. Органічний амнестичний синдром, не обумовлений алкоголем та іншими психоактивними речовинами. Делірій, не обумовлений алкоголем та іншими психоактивними речовинами. Органічний галюциноз. Органічний кататонічний розлад. Органічний маячний розлад. Органічний (афективний) розлад настрою. Органічний тривожний розлад. Органічний дисоціативний розлад. Органічний емоційно лабільний (астенічний) розлад. Легкий когнітивний розлад.

Характеристики розладів особистості внаслідок органічного ураження

головного мозку. Органічний розлад особистості. Постенцефалітичний синдром. Посткоммоційний синдром.

Семінар 3. Патопсихологічна характеристика розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.

Лекція 6. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою.

Діагностика шизофренії, шизоафективних та шизотипових розладів. Типологізація шизофренії. Параноїдна шизофренія. Гебефренна шизофренія. Кататонічна шизофренія. Недиференційована шизофренія. Постшизофренічна депресія. Резидуальна шизофренія. Проста шизофренія. Типи перебігу шизофренічних розладів. Шизотиповий розлад. Гострі та транзиторні психотичні розлади. Гострий шизофреноподібний психотичний розлад. Індукований маячний розлад. Шизоафективний розлад.

Діагностика ендогенних психотичних та непсихотичних розладів настрою. Маніакальний епізод. Гіпоманія. Манія без психотичних симптомів та з психотичними симптомами. Біполярний афективний розлад. Депресивний епізод: легкий, помірний та важкий. Рекурентний депресивний розлад. Хронічні (афективні) розлади настрою.

Семінар 4. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою.

Лекція 7. Розлади особистості, звичок та потягів.

Особливості діагностики розладів особистості. Поняття норми та патології в психології особистості. Акцентуованість особистості та психопатії.

Параноїдний розлад особистості. Шизоїдний розлад особистості. Соціопатія. Емоційно-нестійкий розлад особистості. Істеричний розлад особистості. Ананкастний (обсесивно-компульсивний) розлад особистості.

Тривожний розлад особистості. Залежний розлад особистості. Змішаний та інші розлади особистості.

Хронічні зміни особистості, не пов'язані з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.

Особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.

Семінар 5. Розлади особистості, звичок та потягів.

Лекція 8. Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

Судомні синдроми: генералізований судомний (великий епілептичний) припадок, адверзівний судомний припадок, парціальний припадок (напад Браві - Джексона), епілептичний стан (status epilepticus), малі напади. Епілептичні психози.

Зміни особистості при епілепсії.

Розумова відсталість. Етіологія олігофреній. Легка розумова відсталість (дебільність), помірна і важка розумова відсталість (імбецильність), глибока розумова відсталість (ідіотія).

Поняття невротичних, пов'язаних зі стресом та соматоформних розладів. Тривожно-фобічні розлади. Реакція на важкий стрес і порушення адаптації. Дісоціативні (конверсійні) розлади. Соматоформні розлади. Неврастенія.

Розлади прийому їжі: нервова анорексія, нервова булімія. Розлади сну неорганічної природи. Статева дисфункція, не обумовлена органічним розладом або захворюванням.

Семінар 6. Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема. Загальна психопатологічна синдромологія.

(2 год.)

1. Поняття психопатологічного синдрому.
2. Астенічний синдром.
3. Сенестопатичний синдром.
4. Обсесивний синдром.
5. Іпохондричний синдром.
6. Синдром деперсоналізації-дереалізації.
7. Істеричний синдром.
8. Депресивний синдром.
9. Маніакальний синдром.
10. Синдром надцінних ідей.
11. Паранойяльний синдром.
12. Параноїдний синдром.
13. Галюцинаторний синдром.
14. Галюцинаторно-параноїдний синдром.
15. Парафренний синдром.
16. Деліріозний синдром.
17. Аментивний синдром.
18. Сутінкове потьмарення свідомості.
19. Онейроїдний синдром.
20. Апатико-абулічний синдром.
21. Кататонічний синдром.
22. Гебоїдний синдром.
23. Гебефренічний синдром.
24. Олігофренічний синдром.
25. Психоорганічний (енцефалопатичний) синдром.
26. Корсаковський (амнестичний) синдром.
27. Зміни особистості.
28. Псевдопаралітичний синдром.
29. Дементний синдром

Список основної літератури

1. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
2. Левченко И. Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. — М.: Издательский центр «Академия», 2000. — 232 с.
3. Рубинштейн С. Я. Экспериментальные методики патопсихологии. — М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. — 448 с.
4. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. — СПб, 1999.
5. Зейгарник Б. В. Патопсихология. — М., 1986.
6. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.

Семінар 2.

**Тема. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки
внаслідок вживання психоактивних речовин.**

(2 год.)

1. Психічні та поведінкові розлади, викликані вживанням канабіноїдів.
2. Особливості найбільш поширених канабіноїдів.
3. Гостра інтоксикація, обумовлена вживанням канабіноїдів.
4. Важке психотичне сп'яніння, обумовлене вживанням канабіноїдів.
5. Абстинентний синдром, обумовлений вживанням канабіноїдів.
6. Особливості найбільш поширених форм кокаїну.
7. Гостра інтоксикація, обумовлена вживанням кокаїну.
8. Стан відміни кокаїну і синдром залежності.
9. Психічні та поведінкові розлади, викликані вживанням інших стимуляторів.
10. Гостра інтоксикація, обумовлена вживанням стимуляторів.
11. Стан відміни інших стимуляторів і синдром залежності.
12. Психічні та поведінкові розлади, викликані вживанням галюциногенів.
13. Гостра інтоксикація, обумовлена вживанням галюциногенів.
14. Зловживання галюциногенами і синдром залежності.

Список основної літератури

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.

2.Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

3.Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.

4.Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.

Семинар 3.

Тема. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.

(2 год.)

1. Загальні патопсихологічні характеристики деменції внаслідок органічного ураження головного мозку та методи її діагностики.
2. Патопсихологічні особливості розвитку порушень когнітивної сфери у вигляді деменції внаслідок різних захворювань головного мозку.
3. Патопсихологічні характеристики інших порушень психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.
4. Патопсихологічні характеристики розладів особистості внаслідок органічного ураження головного мозку.
5. Органічний розлад особистості.
6. Постенцефалітичний синдром.
7. Посткоммоційний синдром.

Список основної літератури

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
2. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
3. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
4. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.

Семинар 4.

Тема. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою.

(2 год.)

1. Патопсихологічна діагностика шизофренії.
2. Типологізація шизофренії.

3. Параноїдна шизофренія.
4. Гебефренна шизофренія.
5. Кататонічна шизофренія.
6. Недиференційована шизофренія.
7. Постшизофренічна депресія.
8. Резидуальна шизофренія.
9. Проста шизофренія.
10. Типи перебігу шизофренічних розладів.
11. Шизотиповий розлад.
12. Гострі та транзиторні психотичні розлади.
13. Гострий шизофреноподібний психотичний розлад.
14. Індукований маячний розлад. Шизоафективний розлад.
15. Патопсихологічна діагностика ендогенних психотичних та непсихотичних розладів настрою.
16. Маніакальний епізод.
17. Гіпоманія.
18. Манія без психотичних симптомів та з психотичними симптомами.
19. Біполярний афективний розлад.
20. Депресивний епізод: легкий, помірний та важкий.
21. Рекурентний депресивний розлад.
22. Хронічні (афективні) розлади настрою.

Список основної літератури

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
2. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
3. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
4. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.

Семинар 5.

Тема. Розлади особистості, звичок та потягів.

(2 год.)

1. Особливості патопсихологічної діагностики розладів особистості.
2. Поняття норми та патології в психології особистості.
3. Акцентуованість особистості та психопатії.
4. Патопсихологія специфічних розладів особистості.
5. Параноїдний розлад особистості.

6. Шизоїдний розлад особистості.
7. Соціопатія.
8. Емоційно-нестійкий розлад особистості.
9. Істеричний розлад особистості.
10. Ананкастний (обсесивно-компульсивний) розлад особистості.
11. Тривожний розлад особистості.
12. Залежний розлад особистості.
13. Змішаний та інші розлади особистості.
14. Патопсихологія хронічних змін особистості, не пов'язаних з пошкодженням чи захворюванням головного мозку.
15. Патопсихологічні особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.

Список основної літератури

5. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
6. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
7. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
8. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.

Семінар 6.

Тема. Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

(2 год.)

1. Патопсихологія епілепсії.
2. Судомні синдроми.
3. Генералізований судомний (великий епілептичний) припадок.
4. Адверзівний судомний припадок.
5. Парціальний припадок (напад Браві - Джексона)
6. Епілептичний стан (status epilepticus)
7. Малі напади.
8. Епілептичні психози.
9. Особливості змін особистості при епілепсії.
10. Легка розумова відсталість (дебільність).
11. Помірна і важка розумова відсталість (імбецильність).
12. Глибока розумова відсталість (ідіотія).
13. Нервова анорексія та булімія.

- 14.Сомнамбулізм.
- 15.Агорафобія.
- 16.Соціальні фобії.
- 17.Специфічні (ізолювані) фобії.
- 18.Панічний розлад.
- 19.Генералізований тривожний розлад.
- 20.Змішаний тривожний і депресивний розлад.
- 21.Обсесивно-компульсивний розлад.
- 22.Гостра реакція на стрес.
- 23.Посттравматичний стресовий розлад.
- 24.Розлади адаптації.
- 25.Диссоціативні розлади.
- 26.Соматизований розлад.
- 27.Іпохондричний розлад.
- 28.Соматоформна вегетативна дисфункція.
- 29.Неврастенія.

Список основної літератури

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
2. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.
3. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
4. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 1. Предмет, завдання та методи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи.

Напишіть доповідь на тему «Правові аспекти проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи у кримінальному та цивільному судочинстві України»

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Волков В.Н. Судебная психиатрия. — М., 2001.
2. Дмитриев А.С, Клименко Т.В. Судебная психиатрия: Учебник. — М., 1998.
3. Кудрявцев И.И. Комплексная судебная психолого-психиатрическая экспертиза. — М: МГУ, 1999.
4. Котов В.П. Принудительное лечение психически больных. — М.: ГНЦСиСП им. В.П. Сербского, 1996.
5. Классификация психических и поведенческих расстройств. Клинические описания и указания по диагностике. — К.: Факт, 1999.
6. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.
7. Марчук А.І. Судова психіатрія. — К., 2003.
8. Першотравневий В.Б. Неосудність. — К., 2000.

Тема 2. Загальна психопатологічна симптоматологія.

Заповніть стовбець 2 таблиці, вписуючи туди назви найбільш поширених симптомів (без їх описання).

Групи симптомів за сферами психіки	Найбільш поширені симптоми
1	2
Симптоми порушень свідомості та самосвідомості	
Симптоми порушень сприйняття.	
Симптоми порушень мислення.	

Групи симптомів за сферами психіки	Найбільш поширені симптоми
1	2
Симптоми порушень емоцій.	
Симптоми порушень уваги.	
Симптоми порушень вольових процесів.	
Симптоми порушень пам'яті.	

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

Рекомендована основна література

1. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. — СПб, 1999.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
3. Руководство по психиатрии. В 2-х томах / Под ред. Г.В. Морозова. — М., 1988.
4. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
5. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

Тема 3. Загальна психопатологічна синдромологія

Структуруйте психопатологічну синдромологію, вписуючи в стовбець 2 таблиці назви психопатологічних синдромів, а в стовбець 3 – симптоми, найбільш специфічні для цих синдромів.

Групи синдромів	Назви синдромів	Психопатологічні симптоми
1	2	3
Невротичні синдроми.		
Афективні синдроми.		
Галюцинаторно – маревні синдроми.		

Групи синдромів	Назви синдромів	Психопатологічні симптоми
1	2	3
Синдроми потьмареної свідомості.		
Дефіцитарні синдроми		

Форма подання: у вигляді схеми, таблиці.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

Рекомендована основна література

1. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. Ред. Г.В. Морозова. — М., 1978.
2. Омелянович В.Ю. Основи судової психіатрії: Навчальний посібник. - Донецьк: Норд-Пресс, 2006. – 205 с.

Рекомендована додаткова література.

1. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.
2. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
3. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗЛАДІВ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ

Тема 4. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин.

Складіть конспект, структуруючи розлади психіки та поведінки внаслідок

вживання психоактивних речовин відповідно до сучасної міжнародної класифікації хвороб МКХ-10.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.

Рекомендована додаткова література

1. Марчук А.І. Судова психіатрія. К., 2003.
2. Дмитриев А.С, Клименко Т.В. Судебная психиатрия: Учебник. — М., 1998.

Тема 5. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку.

Складіть конспект, в якому наведіть основні патопсихологічні ознаки наступних психічних розладів внаслідок органічного ураження головного мозку та складіть план патопсихологічного дослідження хворих на ці розлади:

1. Органічний амнестичний синдром, не обумовлений алкоголем та іншими психоактивними речовинами.
2. Делірій, не обумовлений алкоголем та іншими психоактивними речовинами.
3. Органічний галюциноз.
4. Посткоммоційний синдром.
5. Легкий когнітивний розлад.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Левченко И. Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб, заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 232 с.
2. Рубинштейн С. Я. Экспериментальные методики патопсихологии. — М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. — 448 с.

3. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике. — СПб, 1999.
4. Зейгарник Б. В. Патопсихология. — М., 1986.

Рекомендована додаткова література

1. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. — М., 1994.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов. — К., 1995.
3. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. — 464 с.

Тема 6. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою.

Складіть конспект, в якому повинна бути відображена етіологія, патопсихологічні особливості однієї з хвороб, які перераховані нижче (оберіть тільки одну):

1. Параноїдна шизофренія.
2. Гебефренна шизофренія.
3. Кататонічна шизофренія.
4. Недиференційована шизофренія.
5. Постшизофренічна депресія.
6. Резидуальна шизофренія.
7. Проста шизофренія.
8. Шизотиповий розлад.
9. Шизоафективний розлад.
10. Біполярний афективний розлад.
11. Маніакальний епізод.
12. Депресивний епізод.
13. Гіпоманія.
14. Дистімія.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.

Рекомендована додаткова література

1. Блейхер В.М. Практическая патопсихология / В.М. Блейхер, В.Ж. Крук, С.Н. Боков. - Ростов-на-Дону, 1996. - 448 с.
2. Зейгарник Б.В. Патопсихология / Б.В. Зейгарник - М., 1986 - 288 с.

Тема 7. Розлади особистості, звичок та потягів.

Складіть конспект запропонованої теми (оберіть тільки одну):

1. Особливості патопсихологічної діагностики розладів особистості.
2. Поняття норми та патології в психології особистості.
3. Акцентуованість особистості та психопатії.
4. Патопсихологія специфічних розладів особистості.
5. Патопсихологічні особливості та сучасні наукові погляди на розлади звичок і потягів, а також на розлади статевої ідентифікації.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
2. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
3. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.

Рекомендована додаткова література

1. Блейхер В.М. Практическая патопсихология / В.М. Блейхер, В.Ж. Крук, С.Н. Боков. - Ростов-на-Дону, 1996. - 448 с.
2. Зейгарник Б.В. Патопсихология / Б.В. Зейгарник - М., 1986 - 288 с.
3. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

Тема 8. Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.

Оберіть одну із запропонованих тем та розкрийте особливості

патопсихологічного дослідження (засоби, методи, можливі перешкоди у проведенні) та провідні реєстр-синдроми:

1. Нервова анорексія.
2. Нервова булімія.
3. Епілепсія.
4. Розумова відсталість.

Форма подання: у вигляді вільного опису.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність.

Рекомендована основна література

1. Классификация психических и поведенческих расстройств (с глоссарием и исследовательскими диагностическими критериями) / Под ред.: Дж.Э. Купера/ — К.: Сфера, 2000. – 464 с.
2. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
3. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.

Рекомендована додаткова література

1. Блейхер В.М. Практическая патопсихология / В.М. Блейхер, В.Ж. Крук, С.Н. Боков. - Ростов-на-Дону, 1996. - 448 с.
2. Зейгарник Б.В. Патопсихология / Б.В. Зейгарник - М., 1986 - 288 с.
Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНА ПСИХОПАТОЛОГІЯ		
Тема 1. Предмет, завдання та методи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи (6 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 2. Загальна психопатологічна симптоматологія (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 3. Загальна психопатологічна синдромологія (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Змістовий модуль II. СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗЛАДІВ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ		
Тема 4. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин (6 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 5. Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок органічного ураження головного мозку (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 6. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 7. Розлади особистості, звичок та потягів (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Тема 8. Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади (4 год.).	Семінарське заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5
<i>Разом: 36 год.</i>		<i>Разом: 40 балів</i>

VI. Навчально-методична карта дисципліни «Судова медицина і психіатрія»

Разом: 72 год.: з них лекції 16 год., семінарські 12 год., індивідуальна робота – 4 год., поточний модульний контроль – 4 год., самостійна робота - 36 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II				
Назва	ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ			СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗЛАДІВ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ				
Кіл. балів за модуль	54 бали			120 балів				
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій	Предмет, завдання та методи судово-медичної та судово-психіатричної експертизи (1 бал)	Загальна психопатологічна симптоматологія (1 бал).	Загальна психопатологічна синдромологія (1 бал)	Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин (1 бал).	Патопсихологічна характеристика розладів психіки та поведінки і внаслідок органічного ураження головного мозку (1 бал).	Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою. (1 бал).	Розлади особистості, звичок та потягів (1 бал).	Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади (1 бал).
Теми семінар. занять	-	-	Загальна психопатологічна синдромологія (1 бал)	Судово-психіатрична експертиза розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин (1 бал).	Патопсихологічна характеристика розладів психіки та поведінки і внаслідок органічного ураження головного мозку (1 бал).	Судово-психіатрична експертиза шизофренії, шизоафективних, шизотипових розладів та афективних розладів настрою. (1 бал).	Розлади особистості, звичок та потягів (1 бал).	Судово-психіатрична експертиза епілепсії та розумової відсталості. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади (1 бал).
Роб. на сем. зан.	-	-	10 балів	10 балів	10 балів		10 балів	
Самост.	15 балів			25 балів				
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)				
ІНДЗ	Творчий проект (30 балів)							

Всього: 174 бал: **коэф. 1,7.**

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД письмовим звітом.

Мета ІНЗД: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНЗД: реферат - завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Критерії оцінювання ІНЗД (наукового дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	5 бали
Разом		30 балів

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Юридичний та біологічний (медичний) критерії неосудності.
2. Примусові методи медичного характеру (показання до застосування, зміни та скасування).
3. Судово-психіатричні аспекти діагностики дементного синдрому.
4. Загальні судово-психіатричні ознаки «психічного дефекту».
5. Патопсихологічна складова при проведенні комплексної судової психолого-психіатричної експертизи.
6. Діагностика симуляції психічного захворювання.
7. Особливості металкогольних психозів.
8. Особливості діагностики ознак синдрому залежності від психоактивних речовин.
9. Класифікація черепно-мозкових травм та особливості патопсихологічної картини їх гострого періоду.
10. Сучасні патопсихологічні погляди на етіологію розладів особистості у дорослих (психопатій).
11. Особливості діагностики розладів особистості у дорослих (психопатій).
12. Сучасні патопсихологічні погляди на диференціальну діагностику статевих збочень.
13. Сучасні патопсихологічні підходи до диференційної діагностики невротичних розладів.
14. Сучасні методи діагностики диференційної діагностики невротичних розладів, пов'язаних зі стресом.
15. Проблема діагностики посттравматичного стресового розладу у сучасній судовій психіатрії.
16. Особливості розладів потягів у дорослих.
17. Особливості дисоціативних розладів.
18. Судово-психіатрична оцінка змін особистості при епілепсії.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Судова медицина і психіатрія»

Вид діяльності

№	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій (1 бал)	8
2	Відвідування практичних занять (1 бал)	6
3	Робота на семінарському заняття (10 балів)	40
4	Виконання модульної роботи (25 балів)	50
5	Виконання самостійної роботи	40
6	ІНДЗ (виконання творчого завдання)	30
	Підсумковий рейтинговий бал	174

**Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS
з національною системою оцінювання в Україні та
КУ імені Бориса Грінченка (залік)**

Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	За національною системою	Оцінка за шкалою університету
A	ВІДМІННО – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками	відмінно	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок	добре	82-89
C	ДОБРЕ – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок		75-81
D	ЗАДОВІЛЬНО -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	задовільно	69-74
E	ДОСТАТНЬО - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)		60-68
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО з можливістю	незадовільно	35-59

Оцінка за шкалою ECTS	Значення оцінки	За національною системою	Оцінка за шкалою університету
	повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання		
F	НЕЗАДОВІЛЬНО з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань(умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни		1-34

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Вербальні:*
 - лекції (традиційна, проблемна);
 - із застосуванням комп’ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація);
 - семінари;
 - консультації.
- *Наочні:* ілюстрація із практичної діяльності, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За ступенем керування навчальною діяльністю:

- під керівництвом викладача;
- самостійна робота студентів:
 - з навчальною літературою;
 - виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- навчальні дискусії;
- інтерактивні методи навчання;
- створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості у практичному використанні отриманих знань.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні стислі конспекти лекцій;
- презентації лекцій;
- підручники та навчальні посібники;
- навчально-методичні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДРУКОВАНІ ТА ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА

Основні друковані джерела

3. Волков В.Н. Судебная психиатрия. — М., 2001.
4. Дмитриев А.С, Клименко Т.В. Судебная психиатрия: Учебник. — М., 1998.
5. Кудрявцев И.И. Комплексная судебная психолого-психиатрическая экспертиза. — М: МГУ, 1999.
6. Котов В.П. Принудительное лечение психически больных. — М.: ГНЦСиСП им. В.П. Сербского, 1996.
7. Классификация психических и поведенческих расстройств. Клинические описания и указания по диагностике. — К.: Факт, 1999.
8. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.
9. Марчук А.І. Судова психіатрія. К., 2003.
10. Першотравневий В.Б. Неосудність. — К., 2000.
11. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. Ред. Г.В. Морозова. — М., 1978.
12. Омельянович В.Ю. Основы судебной психиатрии: Навчальний посібник. - Донецьк: Норд-Пресс, 2006. – 205 с.

Додаткові друковані джерела

1. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское пособие по психиатрии. Т. 2., — К.: Сфера, 1999.
2. Кон И.С. Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1998.
3. Корухов Ю.И. Комплексні дослідження в судовій експертизі. — К., 1997.
4. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия. В 2-х томах. — М., 1994.
5. Лексиконы психиатрии Всемирной организации здравоохранения. — К.: Сфера, 2001.
5. Морозов Г.В. Судебная психиатрия. — М., 1986.
6. Марчук А.І. Судова психіатрія. К., 2003.
7. Дмитриев А.С, Клименко Т.В. Судебная психиатрия: Учебник. — М., 1998.
8. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. ред.: Г.В. Морозова/ — М., 1978.
9. Снежневский А.В. Руководство по психиатрии. В 2-х томах — М., 1983.
10. Справочник по психиатрии. /Под ред. А.В. Снежневского — М., 1985.

Інформаційні ресурси

1. Пошукова система Національної бібліотеки імені В.І.Вернадського. – Режим доступу до електронних ресурсів - <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.google.com.ua/>
3. Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yandex.ua>
4. Ispp.org.ua - офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України <http://socionet.ru/>
5. Klex.ru — архів книг (психіатрія) <http://www.klex.ru/author/psychiatry/>